

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته : روان شناسی

گرایش : عمومی

عنوان :

مقایسه سازمان شخصیت کرنبرگ و سبکهای دفاعی افراد معتاد و عادی

استاد راهنما :

دکتر خلیل اسماعیل پور

استاد مشاور :

دکتر جلیل باباپور خیرالدین

نگارش :

قربانعلی شفاهی

تابستان ۱۳۹۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نام خانوادگی: شفاهی	نام: قربانعلی
عنوان پایان نامه: مقایسه سازمان شخصیت کرنبرگ و سبکهای دفاعی افراد معتاد و عادی	
استاد راهنما: دکتر خلیل اسماعیل پور استاد مشاور: دکتر جلیل باباپور خیرالدین	
دانشگاه: تبریز	دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی
رشته: روان شناسی عمومی	مقطع: کارشناسی ارشد
تاریخ فارغ التحصیلی: تابستان ۱۳۹۳ تعداد صفحات: ۱۲۱	
واژه های کلیدی:	
سازمان شخصیت کرنبرگ، گسستگی هویت، واقعیت آزمایی، سبک های دفاعی، افراد معتاد.	
چکیده :	
<p>هدف اصلی پژوهش حاضر، مقایسه سازمان شخصیت و سبکهای دفاعی افراد معتاد و عادی بود. بدین منظور ۷۵ نفر معتاد و ۷۵ نفر غیرمعتاد به شیوه در دسترس انتخاب شدند و از نظر سن، وضعیت تاهل و میزان تحصیلات باهم همتا شدند و به دو پرسشنامه سبک های دفاعی و سیاهه سازمان شخصیت کرنبرگ پاسخ دادند. داده ها با تحلیل واریانس چندمتغیری تجزیه و تحلیل شدند. نتایج حاکی از آن بود که سبک دفاعی رشد یافته در افراد معتاد پایین تر از افراد عادی بود ($p < 0/001$). نمره های سبکهای دفاعی رشد نیافته و روان آزاده در افراد معتاد بیشتر از افراد عادی بودند ($p < 0/001$). دفاع های روان شناختی نخستین ($p < 0/001$) و گسستگی هویت ($p < 0/001$) نیز در افراد معتاد چشمگیر بود. واقعیت آزمایی هم در افراد معتاد بیشتر از افراد عادی دچار تحریف شده ($p < 0/001$). بنابراین پژوهش می توان نتیجه گرفت که افراد معتاد از سبک های دفاعی ناکارآمد استفاده می کنند و دچار تحریف واقعیت هستند.</p>	

سو دئيب دير منه اول ده آنام "آب" كي يوخ

يوخ او يرتدي اوشا خليقدا منه "خواب" كي يوخ

Su deyibdir mənə əvvəldə anam ab ki yox

Yuxu öyrətdi uşaxlıqda mənə xab ki yox

تقديم اولونور:

بوتون آنا ديليني سون لره

Təqdim olunur

Bütün ana dilini sevənlərə

باسپاس از:

لطف و عنایت خداوند متعال که عمری عطا فرمود تا بتوانم با توکل بر او از عمده سی این کار برآیم و بهنجین استاد راهنمای

گراقتدم آقای دکتر اسماعیل پور که با تخصص و نیز با صبرشان مراد این کاریاری کردند و نیز استاد مشاورم آقای دکتر باباپور

که با تبسم همیشه بر چهره شان سختی این کار را برای من هموار کردند و بهنجین از پدر و مادرم که با حمایت مادی، روحی و معنوی

شان پشتکار من بوده اند.

فصل اول : کلیات تحقیق

- ۱ - ۱ مقدمه
- ۱ - ۲ بیان مسئله
- ۱ - ۳ اهمیت و ضرورت پژوهش
- ۱ - ۴ اهداف تحقیق
 - ۱ - ۴ - ۱ هدف کلی
 - ۱ - ۴ - ۲ اهداف اختصاصی
- ۱ - ۵ سوالات تحقیق
- ۱ - ۶ متغیرهای تحقیق
- ۱ - ۷ تعریف مفهومی متغیرها
 - ۱ - ۷ - ۱ تعریف مفهومی دفاع های روان شناختی نخستین
 - ۱ - ۷ - ۲ تعریف مفهومی گسستگی هویت
 - ۱ - ۷ - ۳ تعریف مفهومی واقعیت آزمایی
 - ۱ - ۷ - ۴ تعریف مفهومی سبک دفاعی رشدیافته
 - ۱ - ۷ - ۵ تعریف مفهومی سبک دفاعی نورتیک(روان آزرده)
 - ۱ - ۷ - ۶ تعریف مفهومی سبک دفاعی رشدنیافته
 - ۱ - ۸ تعریف عملیاتی متغیرها
 - ۱ - ۸ - ۱ تعریف عملیاتی دفاع هی روان شناختی نخستین
 - ۱ - ۸ - ۲ تعریف عملیاتی گسستگی هویت
 - ۱ - ۸ - ۳ تعریف عملیاتی واقعیت آزمایی
 - ۱ - ۸ - ۴ تعریف عملیاتی سبک دفاعی رشدیافته
 - ۱ - ۸ - ۵ تعریف عملیاتی سبک دفاعی نورتیک
 - ۱ - ۸ - ۶ تعریف عملیاتی سبک دفاعی رشدنیافته

فصل دوم: ادبیات تحقیق

- ۲ - ۱ مقدمه
- ۲ - ۲ شخصیت
- ۲ - ۳ روابط موضوعی از دیدگاه کرنبرگ

- ۲-۴ دوپاره سازی
- ۲-۵ مراحل رشد از دیدگاه کرنبرگ
- ۲-۶ سازمان شخصیت
- ۲-۷ ابعاد سازمان شخصیت
- ۲-۷-۱ آزمون گری واقعیت
- ۲-۷-۲ یکپارچگی - سردرگمی واقعیت
- ۲-۷-۳ سطح مکانیزم های دفاعی
- ۲-۸ سطوح سازمان شخصیت
- ۲-۸-۱ نوروتیک
- ۲-۸-۲ سایکوتیک
- ۲-۸-۳ مرزی
- ۲-۹ آسیب پذیری کلی شخصیت (شخصیت مرضی) و شخصیت مرضی
- ۲-۹-۱ آسیب پذیری کلی شخصیت (شخصیت مرضی)
- ۲-۹-۲ شخصیت مرضی
- ۲-۱۰ مکانیزم های دفاعی (کارکرد، تاریخچه و مکاتب)
- ۲-۱۱ انواع سبک های دفاعی
- ۲-۱۱-۱ سبک دفاعی رشد نیافته
- ۲-۱۱-۲ سبک دفاعی نوروتیک
- ۲-۱۱-۳ سبک دفاعی رشد یافته
- ۲-۱۲ تعریف اعتیاد
- ۲-۱۳ معتاد
- ۲-۱۴ مواد مخدر
- ۲-۱۵ برخی نظریه های سبب شناسی درباره اعتیاد
- ۲-۱۵-۱ پژوهش های ژنتیکی
- ۲-۱۵-۲ نظریه های روان پویایی
- ۲-۱۵-۳ نظریه های رفتاری و رفتاری - شناختی
- ۲-۱۵-۴ مدل های خانوادگی
- ۲-۱۶ پیشینه مطالعاتی

فصل سوم: روش تحقیق

۳-۱ مقدمه

- ۳-۲ روش تحقیق
- ۳-۳ جامعه آماری
- ۳-۴ روش نمونه گیری و حجم نمونه
- ۳-۵ ابزار اندازه گیری
- ۳-۵-۱ سیاهه سازمان شخصیت کرنبرگ
- ۳-۵-۲ پرسشنامه سبک های دفاعی
- ۳-۶ روش جمع آوری اطلاعات
- ۳-۷ روش تحلیل داده ها

فصل چهارم: نتایج پژوهش

- ۴-۱ مقدمه
- ۴-۲ آمار توصیفی
- ۴-۳ تحلیل داده ها
- ۴-۴ بررسی سوالات

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- ۵-۱ مقدمه
- ۵-۲ خلاصه تحقیق و بحث درباره یافته ها
- ۵-۳ نتیجه گیری
- ۵-۴ محدودیت ها
- ۵-۵ پیشنهادات

منابع

پیوستها

فصل اول

کلیات تحقیق

اعتیاد به مصرف مواد ضمن سابقه طولانی، عوارض عدیده ای را ایجاد نموده که مورد توجه مسئولان و مراکز علمی واقع شده است و در هر برهه از زمان به گونه ای به آن پرداخته شده است. با این حال در دهه های اخیر با ورود هروئین و مواد دیگر از قبیل کریستال، کوکائین، اکستازی^۱ و ... به پیچیدگی موضوع افزوده شده است (اصغری، دژکام و آزادفلاح، ۱۳۸۸). به طور کلی می توان گفت چرخه اعتیاد چرخه پیچیده ای است که از یک سو، فرایندهای نوروفیزیولوژیکی و از سوی دیگر، فرایندهای روان شناختی خواهد داشت که این تغییرات نوروفیزیولوژیکی و روان شناختی پیامدهای عصب - روان شناختی را به دنبال خود ایجاد می کنند. در بین عوامل تعیین کننده گرایش به مصرف مواد، متغیرهای روان شناختی از اهمیت خاصی برخوردارند. چرا که روان شناسان معتقدند تاثیر عوامل زیستی و اجتماعی باید از دریچه گرایش های روانی فرد به مصرف مواد بگذرد. به عنوان مثال، در صورتی که خود فرد نسبت به مصرف مواد نگرش مثبت نداشته باشد و آن را راهگشای مشکلات خود تلقی نکند، احتمال کمتری وجود دارد که فرد اقدام به مصرف مواد کند، یا در صورتی که فرد اعتماد به نفس کافی برخوردار باشد در برابر فشار همسالان که یکی از عوامل مصرف مواد محسوب می شود، تسلیم نخواهد شد (دیویسون و نیل^۲، ۲۰۰۱). از میان عوامل روان شناختی مرتبط با مصرف مواد می توان به مکانیزم های دفاعی که به طور ناهشیار رفتار ما را تحت تاثیر قرار می دهند، اشاره کرد. مکانیزم های دفاعی، فرایندهای دفاعی خودکاری هستند که برای کاهش ناهماهنگی شناختی و به حداقل رساندن تغییرات ناگهانی در واقعیت های درونی و بیرونی از طریق تاثیرگذاری بر چگونگی ادراک حوادث تهدید کننده عمل می کنند (وایلنت، ۱۹۹۴). فروید سبک دفاعی شخصی، یعنی فراوانی استفاده از مکانیزم های دفاعی در مقایسه با دیگران را متغیر اصلی برای شناخت شخصیت، آسیب شناسی و میزان سازش یافتگی می دانست. فرضیه ای که بر اساس فرضیه های پژوهشی بسیار مورد تایید قرار گرفته است (فروید، ۱۹۷۶؛ به نقل از بشارت، ۱۳۸۷).

¹- Ecstasy

² - Davison & neale

۱-۲ بیان مساله

اعتیاد^۳، عادت یا الگوی رفتاری است که اغلب ترک کردنش دشوار می باشد. اعتیاد و وابستگی میتواند به الکل یا مواد مخدر و یا قمار باشد. بسیاری از افراد برای مقابله با مشکلات زندگی به اعتیاد پناه می آورند. اعتیاد را شاید بتوان گریزگاهی دانست که انسان ناکام از کمبودها، تزلزلها و اختلالات روانی به آن پناه می برد. استفاده از الکل، مواد مخدر و یا قمار برای مدتی درد یا ترس را پایین نگه میدارد ولی در نهایت خودش به مشکل تبدیل میشود. مشکلی که اغلب روابط و خانوادهها را از هم می پاشد (ممتازی، ۲۰۰۲؛ رستگار، ۲۰۰۳). اعتیاد زمانی رخ می دهد که ماده اعتیاد زا به گیرنده های سلولی در مغز منتقل می شود و بین آنها عمل و عکس العملهایی اتفاق می افتد و باعث ایجاد پیام عصبی می شود که سیستم عصبی مرکزی را فعال می کند (من اسولدر^۴، ۲۰۰۲). از طرفی معتادان مجبورند ماده اعتیادآور خود را طوری تنظیم کنند که نیاز مغز برآورده شود (بنوویتز^۵، ۱۹۹۹). از این رو وابستگی و سوء مصرف مواد به عنوان اختلالات مزمن و عود کننده با تاثیرات و پیش آیندهای زیستی، فرهنگی، روانی، اجتماعی، رفتاری و معنوی در نظر گرفته میشود (بروک^۶ و اشپیتز^۷، ۲۰۰۲؛ والاس^۸، ۲۰۰۳ به نقل از دباغی ۱۳۸۷). در این میان، بررسی ها نشان داده اند که برخی ویژگی های شخصیتی از جمله عزت نفس پایین، خلق افسرده، هیجان خواهی، برونگرایی یا درون گرایی در ارزیابی ها و نگرشهای فرد در زمینه مصرف مواد تاثیر گذار هستند (سوسمان^۹، دنت^{۱۰} و لو^{۱۱}، ۲۰۰۰). به طور کلی شخصیت جنبه های درونی و بیرونی منحصر به فرد و نسبتا بادوام منش فرد است که در موقعیتهای مختلف بر رفتار تاثیر می گذارد (شولتز و شولتز ۱۳۸۸). رویکردهای مختلفی سعی در تبیین شخصیت و مولفه های آن داشته اند. در این میان کرنبرگ

³ - addiction

⁴ - mansvelder

⁵ - benowits

⁶ - bruck

⁷ - shpits

⁸ - valas

⁹ - sussman

¹⁰ - dent

¹¹ - leu

در نظریه سازمان شخصیت خود معتقد است که ساختار شخصیت یک ساختار نسبتاً پایدار از روابط موضوعی درونی شده است. در دیدگاه روان پویایی ساختارها، الگوهای کنشی پایداری هستند که دائماً در شرایط محیطی خاص فعال می شوند. ساختارهای روان شناختی رفتار، دیدگاه و تجارب ذهنی فرد را سازماندهی میکند. در نظریه کرنبرگ اساسی ترین ساختار روان شناختی روابط موضوعی درونی شده توأم با یک حالت عاطفی خاص است (کالگور^{۱۲}، کرنبرگ^{۱۳} و کلارکین^{۱۴}، ۲۰۰۷). کرنبرگ شخصیت را در ۳ سطح ساختاری و بالینی متمایز کرده است. این متمایز سازی بر مبنای کیفیت عملکرد من و روابط موضوعی درونی شده انجام گرفته است. او سازمان شخصیت بهنجار، مرزی و نابهنجار را در چهارچوب یک پیوستار نشان می دهد. در این مدل سازمان شخصیت در ۳ سطح نوروتیک، مرزی و سایکوتیک متمایز شده که هر یک از سطوح از لحاظ ۳ بعد آزمون گری واقعیت، یکپارچگی هویت و مکانیزمهای دفاعی متفاوت هستند. آزمونگری واقعیت به ظرفیت فرد برای متمایز کردن خود از غیر خود(موضوع)، محرکهای درونی از بیرونی و برقراری انسجام بین ملاکهای اجتماعی واقعی اشاره دارد. در صورت شکست افراطی در آزمونگری واقعیت سازمان شخصیت به سطح رفتار و افکار سایکوتیک حرکت میکند (میلون^{۱۵}، گروسمن^{۱۶}، میلون، میگر^{۱۷}، رامنات^{۱۸}، ۲۰۰۴). هویت یکپارچه به این صورت تعریف می شود که فرد حس عمیق و پایداری از خود و دیگران تجربه کند. اساس هویت یکپارچه در دوران کودکی به واسطه تعاملات اولیه با مراقبان شکل می گیرد(میلون و همکاران، ۲۰۰۴).

در واقع مکانیزمهای دفاعی احساسات افکار و رفتارهای الگو شده ای هستند که نسبتاً غیر ارادی بوده و در پاسخ به ادراک خطر برانگیخته می شود(وایلنت^{۱۹} باند و کارولین، ۱۹۸۶). آنها نوعی فرایندهای ذهنی یا سبکهای مقابله ای هستند که منجر به ظهور واکنشهای روان شناختی خودکار شده تا از فرد در برابر اضطراب

12- calgor

13- kernberg

14- clarkin

15- millon

16- grosman

17- meyer

18- ramanat

19- vaillant

محافظت کند(دزیگلیوسکی^{۲۰}، ۲۰۱۰). بر مبنای مدل‌های اندازه‌گیری مکانیزم‌های دفاعی (وایلنت، ۱۹۸۵؛ باند^{۲۱} اندروز^{۲۲} و سینگ^{۲۳}، ۱۹۹۳؛ مارتین^{۲۴}، ۲۰۰۶؛ سیجوکی^{۲۵}، ۲۰۰۸)، می‌توان انواع مکانیزم‌های دفاعی را در ۳ سبک رشد یافته، روان‌آزرده و رشدنیافته متمایز کرد. انسان در جریان رشد از انواع مختلفی از دفاعها به طور سلسله‌مراتبی استفاده می‌کند. در افراد عادی قبل از ۱۵ سالگی گرایش به تکانه‌ها با روش دفاعهای رشدنیافته به گرایش استفاده از دفاعهای نوروتیک تغییر شکل می‌کند اما پس از ۱۲ سالگی من تلاش می‌کند که از روش خلاقانه و رشد یافته‌ای برای مهار مشکلات استفاده نماید. دفاعهای رشد یافته دیرتر در زندگی ظاهر شده و موجب پذیرش کامل ماهیت و اندازه تهدید می‌شود. اینگونه دفاعها مستقیماً وارد عمل شده تا اضطراب ناشی از تهدید را تا حد امکان مهار کنند (پوناماکي^{۲۶}، کانیین^{۲۷}، گوتا^{۲۸}، السراج^{۲۹}، ۲۰۰۲). دفاعهای نوروتیک منجر به پذیرش وقوع تهدید می‌شوند با این تفاوت که با روش تحریف مفرط معنا و اثر تهدید اضطراب را مدیریت می‌کنند (اندروز، ۱۹۹۱). استفاده از این گونه دفاعها معمولاً تا حدی موثر بوده اما به پیامدهای منفی منتهی می‌شوند و تاثیر کمتری در مقایسه با دفاعهای رشدیافته در برطرف سازی اضطراب دارند. دفاعهای رشد نیافته در اوایل زندگی پدیدار می‌شوند و با تحریف شدید وقوع و اهمیت حادثه (انکار یا انتقال مسولیت آن) اضطراب راکاهش می‌دهند. اینگونه مکانیزم‌های دفاعی تحریف نارسایی از ادراک ذهنی هستند(هنسچل^{۳۰} و همکاران، ۲۰۰۴). مکانیزم‌های دفاعی به دلیل اهمیت ویژه‌ای که در مفهوم پردازی اختلالات روانی و درمان آنها از دیدگاه روان‌پویشی دارند مورد توجه بالینی و پژوهشی خاصی قرار گرفته‌اند

20 - Dziegielewski

21 - bond

22 - andrews

23 - singh

24 - martin

25 - cichocki

26 - punamaki

27 - kanninen

28 - qouta

29 - elsarraj

30 - hentschel

(کرامر^{۳۱}، ۲۰۰۰). در زمینه سوء مصرف و وابستگی به مواد مانند همه اختلالات روانی نظریات سبب شناسی اولیه از مدل‌های روان پویایی نشأت گرفته اند (کاپلان^{۳۲}، ۲۰۰۳). همچنین تقریباً در تمام نوشته‌های مربوط به اعتیاد از ویژگی‌های شخصیت و سبک‌های دفاعی به عنوان عاملی برای کشانده شدن به سمت اعتیاد ذکر می‌شود. میان آمده است. به عبارت دیگر عده کثیری از معتادان افرادی هستند که دارای نارسایی‌ها و ناپختگی‌های شخصیتی هستند (کاپلان و سادوک^{۳۳}، ۲۰۰۰). به عنوان مثال آیزنک (۱۹۸۱)؛ به نقل از اسپیلبرگر^{۳۴} و ریزر^{۳۵}، ۲۰۰۶) در نظریه بیماری‌پذیری - استرس، نشان داد که افرادی که در روان رنجوری نمرات بالاتری کسب می‌کنند به استرس‌های محیطی با واکنش هیجانی شدیدتری و سطوح بالاتر انگیزش مغزی پاسخ می‌دهند. در واقع آنها تحریک می‌شوند تا در موقعیت‌های استرس‌زا برای کاهش تنش و و انگیزش خودکار از تنباکو استفاده کنند.

در پژوهش بولیک^{۳۶}، سالیوان^{۳۷}، کارتر^{۳۸} و جویس^{۳۹} (۱۹۹۷)، نشان داده شد که بین مکانیزم‌های دفاعی رشدنیافته و مصرف سیگار رابطه وجود دارد. افرادی که به مصرف سیگار و مواد روی می‌آورند بیشتر از مکانیزم‌های دفاعی رشدنیافته استفاده می‌کنند. این افراد در موقعیت‌های پراسترس از به کارگیری مکانیزم‌های دفاعی موثر و کارآمد ناتوان هستند و به رفتارهای مخرب و برانگیخته مانند مصرف سیگار و مواد روی می‌آورند (نیکل^{۴۰} و اگل^{۴۱}، ۲۰۰۶). در مطالعه اورن^{۴۲} و همکاران (۲۰۱۲)، نشان داده شد که افراد وابسته به الکل نسبت به افراد غیرالکلی بیشتر از مکانیزم‌های دفاعی رشدنیافته و روان آزرده استفاده می‌کنند. راکتیک^{۴۳}،

31 - cramer

32 - Kaplan

33 - sadock

34 -spielberger

35 -reheiser

36 - bulik

37 - sullivan

38 - carter

39 - joyce

40 - nickel

41 - egle

42 - evren

43 - raketic

کواسویک^{۴۴} و دوریس^{۴۵} (۲۰۰۹) طی پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که زنان معتاد به الکل بیشتر از مکانیزم های دفاعی روان آزوده (ابطال و آرمانی سازی) استفاده می کنند و زنان معتاد به مواد افیونی بیشتر از مکانیزم های دفاعی رشدنیافته (خیالبافی، جداسازی و انکار) استفاده می کنند.

با توجه به پرننگ تر شدن نقش صفات شخصیتی و نارسایی آن به عنوان عامل زمینه ساز برای گرایش به اعتیاد و نیز نقش کلیدی مکانیزم ها و سبک های دفاع روانی در پاسخگویی به استرس های روانی - اجتماعی، به نظر می رسد که قرار گرفتن در یکی از ابعاد سازمان شخصیت به عنوان علل گرایش به مصرف مواد و نیز استفاده از سبک دفاعی نابهنجار به عنوان تنها راه مقابله با استرسورهای روانی - اجتماعی می تواند حائز اهمیت باشد از طرفی، آمار و ارقام نشان دهنده افزایش سوء مصرف مواد در سراسر جهان است و همین امر باعث شده که هزینه های گزافی برای دولتها ایجاد شود، بنابراین تهیه برنامه هایی جهت پیشگیری و کاهش سوء مصرف مواد ضرورت دارد. از این رو پژوهش حاضر نیز می تواند نقشی را در شناسایی ابعاد شخصیتی و سبک های دفاعی بعنوان عوامل زمینه ساز در گرایش به سوء مصرف مواد ایفا کند. بنابراین با توجه به اهمیت سازمان شخصیت و سبک های دفاعی و نقش تعیین کننده آنها در مقابله با استرسور های روانی - اجتماعی، سوال اصلی پژوهش حاضر این است که چه تفاوتی از لحاظ ابعاد شخصیت (دفاع های نخستین، گسستگی هویت و واقعیت آزمایی) و همچنین سبک های دفاعی (رشد یافته، نروتیک و رشدنیافته) در بین افراد معتاد و عادی وجود دارد؟

۱-۳ اهمیت و ضرورت پژوهش :

۱۹۰ میلیون نفر در جهان مواد مخدر مصرف می کنند و جوانان اصلی ترین قربانیان هستند. آمار رسمی تعداد معتادان کشورمان را ۱/۲ تا ۲ میلیون نفر ذکر میکند که میانگین سنی آنها ۱۸ سال میباشد و این در حالی است که ۱۱ میلیون نفر از جمعیت کشور با مشکل اعتیاد خود یا اطرافیان خود دست به گریبانند (شافعی، ۱۳۸۴)

⁴⁴ - kovasevic

⁴⁵ - djuric

و ضیالدین، ۱۳۸۶). بر اثر مصرف این مواد هر ماه حدود ۱۰۰ نفر جان خود را از دست می دهند و ۳۴ درصد طلاقهای ثبت شده در کشور به علت اعتیاد به مواد مخدر است. این در حالی است که سن اعتیاد به مواد مخدر نسبت به چند سال گذشته ۱۰ سال کاهش یافته است (ممتازی، ۱۳۸۲). اعتیاد در ایران در ۳۰ سال گذشته رشد سالانه ۸ درصدی داشته است. معاون سلامت و زرات بهداشت در گفتگو با خبرنگار اجتماعی فارس تعداد کل مصرف کنندگان مواد مخدر در ایران را ۳ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر می داند که از این تعداد ۱ میلیون ۲۰۰ هزار نفر معتاد هستند و مصرف روزانه دارند و بقیه به صورت تفننی مواد مخدر و داروهای روان گردان مصرف می کنند. حدود ۶۰ درصد از فضای زندان ها را زندانیان مواد مخدر اشغال کرده اند (باقیانی مقدم، فاضل پور و رهایی، ۱۳۸۷). تحقیقات اخیر نشان داده اند که جوانان بزهکار، معتاد یا فراری از خانه به نحوی فرزندان طلاق هستند یا والدین معتاد دارند و یا از خانواده های پرجمعیت و فقیر جامعه هستند که در دام سوداگران مرگ و یا در عیاش خانه ها مورد سوءاستفاده قرار می گیرند. سن این جوانان بین ۱۲ تا ۳۰ سال است و روز به روز این پدیده در حال افزایش است. مسائل دیگری نظیر کمبود امکانات فرهنگی، تفریحی و ورزشی خطر روی آوری جوانان به مواد مخدر را بیشتر کرده است. به طوری که در مناطق محروم مرزی این شرایط حادثتر است و رواج مصرف مواد مخدر به خصوص تریاک در بین جوانان که به شیوه دسته جمعی در خانه ها مصرف می کنند عادی شده است. تقریباً ۹۰ درصد حوادث قتل، سرقت، تعرض به زنان و دختران، خرید و فروش انسان و شیوع ایدز به طور مستقیم و غیرمستقیم به مواد مخدر ربط پیدا می کند (شافعی، رهگذر و رهگذر، ۱۳۸۳).

اعتیاد بر رفتارهای معمول فرد نیز اثر منفی دارد و عاداتهای طبیعی و فرح بخش را از زندگی فرد می گیرد. در مراحل وابستگی شدید که فرد از نظر روانی تماماً درگیر چگونگی تهیه مصرف و سپری کردن دوره نشگی پس از مصرف ماده مخدر است هیچ انگیزه ای برای پرداختن به تفریحات سالم و فعالیت های طبیعی باقی نخواهد ماند (جویس^{۴۶}، لوینسون^{۴۷}، پدرو روییز^{۴۸}، ادیتورز^{۴۹}، ۱۹۹۷). یکی از جنبه های مهم و قابل بررسی در معتادان

46- joyce

47- lowinson

48- pedroruiz

به مواد مخدر شناسایی عوامل موثر در استفاده از این مواد توسط آنهاست و غفلت مسولان سازمان های متوالی امر از موضوع اعتیاد، نتایج وخامت باری به دنبال خواهد داشت. با توجه به اثرات گرانبار اعتیاد و اینکه روند اعتیاد روز به روز سرعت می یابد ، لزوم اقدامات سبب شناختی، پیشگیرانه و درمانی را می طلبد . از این گذشته به نقش سبک های دفاعی و مقابله ای افراد در مقابل تنیدگی ها و استرسهای اجتماعی که روز به روز هم زیادتر می شود توجه کمی مبذول شده است . عواملی که باعث می شود افراد در مقابل استرسورها، بهترین دفاع ممکن را از خود نشان دهد. و نیز به نظر می رسد که افراد معتاد در مقابل استرسورها نمیتوانند بهترین دفاع ممکن را نشان دهند . هدف و نتیجه پژوهش حاضر مشخص کردن سازمان شخصیتی افراد معتاد می باشد و اینکه آیا افراد معتاد در کدام بعد شخصیتی قرار می گیرند که نسبت به افراد عادی نمی توانند در مقابل تنیدگی های اجتماعی بهترین پاسخ ممکن را از خود ارائه دهند و عواطف و افکار ناپخته ای را که به عنوان یک سیکل معیوب محسوب می شود بروز می دهند و نیز با شناسایی مکانیزم های دفاعی به کار برده شده از سوی افراد معتاد، علاوه بر گسترش دانش نظری در حوزه سبک های دفاعی معتادان، به رشد دانش کاربردی آن در مراکز درمان ترک اعتیاد توسط روان شناسان و مشاوران کمک خواهد کرد و به عنوان روش درمان که به تغییر سبک دفاعی افراد معتاد می انجامد، مورد استفاده قرار خواهد گرفت. علاوه بر این، یافته های این پژوهش ، هم می تواند به آگاه سازی خانواده ها و عموم مردم توسط رسانه ها و مطبوعات کمک کند و به عنوان پیشگیری اولیه مطرح شود و هم با به چالش کشیدن و یا همپوشی با ادبیات پژوهشی روی افراد معتاد، ما را در شناسایی مهمترین عوامل زمینه ساز، گرایش به اعتیاد و نیز ناتوانی در ترک اعتیاد (در کنار دیگر اقدامات پیش گیری و درمانی صورت گرفته) یاری کند و نیز نقش عوامل فردی و شخصیتی را در کنار سایر عوامل اجتماعی - اقتصادی، پررنگ تر کند.

۱ - ۴ اهداف تحقیق

۱ - ۴ - ۱ هدف کلی : مقایسه سازمان شخصیت کرنبرگ و سبکهای دفاعی در افراد معتاد و عادی.

۱ - ۴ - ۲ اهداف اختصاصی :

- الف - مقایسه دفاعهای نخستین^{۵۰} در افراد معتاد و عادی.
- ب - مقایسه گسستگی هویت^{۵۱} در افراد معتاد و عادی .
- پ - مقایسه واقعیت آزمایی^{۵۲} در افراد معتاد و عادی .
- ت - مقایسه سبک دفاعی رشد یافته در افراد معتاد و عادی .
- ث - مقایسه سبک دفاعی نوروپیک در افراد معتاد و عادی .
- ج - مقایسه سبک دفاعی رشد نیافته در افراد معتاد و عادی.

۱ - ۵ سوالات تحقیق :

- ۱ - آیا از نظر بعد "دفاعهای نخستین" بین افراد معتاد و عادی تفاوتی وجود دارد؟
- ۲ - آیا از نظر بعد "گسستگی هویت" بین افراد معتاد و عادی تفاوتی وجود دارد؟
- ۳ - آیا از نظر بعد "واقعیت آزمایی" بین افراد معتاد و عادی تفاوتی وجود دارد؟
- ۴ - آیا از نظر سبک دفاعی رشد یافته بین افراد معتاد و عادی تفاوتی وجود دارد؟
- ۵ - آیا از نظر سبک دفاعی نوروپیک بین افراد معتاد و عادی تفاوتی وجود دارد؟
- ۶ - آیا از نظر سبک دفاعی رشد نیافته بین افراد معتاد و عادی تفاوتی وجود دارد؟

⁵⁰ - primary defenses

⁵¹ - identity diffusion

⁵² - reality testing

۱ - ۶ متغیرهای تحقیق:

متغیر مقوله ای:

گروه، شامل دو سطح افراد معتاد و عادی

متغیر ملاک:

دفاع های روان شناختی نخستین

گسستگی هویت

واقعیت آزمایی

سبک دفاعی رشدیافته

سبک دفاعی نوروپیک

سبک دفاعی رشدنا یافته

۱ - ۷ تعریف مفهومی متغیرها

۱ - ۷ - ۱ تعریف مفهومی دفاعهای روان شناختی نخستین : مکانیزمهای دفاعی، احساسات افکار و رفتارهای الگو شده ای هستند که نسبتا غیر ارادی بوده و در پاسخ به ادراک خطر برانگیخته می شود (وایلنت باند و کارولین، ۱۹۸۶).

۱ - ۷ - ۲ تعریف مفهومی گسستگی هویت : یکی از سطوح سازمان شخصیت کرنبرگ است که با نشانه هایی مانند سردرگمی بین خود و دیگران و خود و محیط فیزیکی همراه است و در این صورت فرد هویت انسجام نیافته ای تجربه می کند (میلون و همکاران ۲۰۰۴).

۱ - ۷ - ۳ تعریف مفهومی واقعیت آزمایی : آزمونگری واقعیت به ظرفیت فرد برای متمایز کردن خود از

غیرخود (موضوع)، محرکهای درونی از بیرونی و برقراری انسجام بین ملاکهای اجتماعی

واقعی اشاره دارد(میلون، کروسمن، میلون، میاگر و رامانات، ۲۰۰۴).

۱ - ۷ - ۴ **تعریف مفهومی سبک دفاعی رشد یافته** : بهنجارترین سبک سه گانه دفاعی است که در سنین بالاتر زندگی ظاهر می شود و موجب پذیرش کامل ماهیت تهدید می شود مستقیماً وارد عمل می شود تا اضطراب ناشی از تهدید را مهار کند (پونامکی و همکاران ۲۰۰۲).

۱ - ۷ - ۵ **تعریف مفهومی سبک دفاعی نوروتیک** : سبک دفاعی است که منجر به پذیرش وقوع تهدید می شود با این تفاوت که با روش تحریف مفرط معنا و اثر تهدید اضطراب را مدیریت می کند (اندروز ۱۹۹۱).

۱ - ۷ - ۶ **تعریف مفهومی سبک دفاعی رشد نایافته** : نابهنجارترین سبک دفاعی است . در اوایل زندگی ظاهر می شود و با تحریف شدید وقوع و اهمیت حادثه اضطراب را کاهش می دهد و تحریف نارسایی از ادراک ذهنی است (هنسچل و همکاران ۲۰۰۴).

۱ - ۸ **تعریف عملیاتی متغیر ها :**

۱ - ۸ - ۱ **تعریف عملیاتی دفاعهای روان شناختی نخستین** : نمره ای است که آزمودنی در بعد دفاعهای روان شناختی نخستین از سیاهه سازمان شخصیت کرنبرگ کسب می کند .

۱ - ۸ - ۲ **تعریف عملیاتی گسستگی هویت** : نمره ای است که آزمودنی در بعد گسستگی هویت از سیاهه سازمان شخصیت کرنبرگ کسب می کند .

۱ - ۸ - ۳ **تعریف عملیاتی واقعیت آزمایی** : نمره ای است که آزمودنی در بعد واقعیت آزمایی از سیاهه سازمان شخصیت کرنبرگ کسب می کند .

۱ - ۸ - ۴ **تعریف عملیاتی سبک دفاعی رشد یافته** : نمره ای است که آزمودنی در بعد دفاعی رشد یافته از پرسشنامه سبک های دفاعی کسب می کند .